

Zdarzyło się 30 lat temu - rady narodowe zostały zastąpione przez rady gmin

Ponad 42 proc. frekwencja, 2 tys. ugrupowań wystawiających kandydatów i ponad 2 tys. organów do obsadzenia - 27 maja 1990 roku przeprowadzono w Polsce pierwsze po II wojnie światowej całkowicie wolne i demokratyczne wybory, w których wyłoniono rady gmin.

Przypominamy SKŁAD RADY I ZARZĄDU GMINY PORAJ W KADENCJI 1990-1994

Reforma samorządowa z 1990 r. uważana jest za jeden z filarów III RP. Senat przyjął pakiet ustaw samorządowych w styczniu 1990 roku, a Sejm kontraktowy uchwalił w marcu tego samego roku. Na ich podstawie wprowadzono w ponad dwóch tysiącach gmin prawdziwy samorząd zastępując funkcjonujące w PRL tzw. rady narodowe. Gmina uzyskała osobowość prawną, własny budżet i mienie komunalne.

Wybory 27 maja 1990 r. przeprowadzono do 2383 rad gmin.

W gminach poniżej 40 tys. mieszkańców (47 254 okręgów jednomandatowych) odbyły się one w systemie większościowym (głosowanie na osoby - radnym zostaje kandydat, który uzyskał najwięcej głosów). W 743 okręgach wielomandatowych wybory odbyły się w systemie proporcjonalnym (głosowanie na listy ugrupowań, organizacji lub komitetów mieszkańców - przez wskazanie nazwiska na liście).

O mandaty ubiegało się 147 389 osób, w tym 130 tys. w okręgach jednomandatowych (2-3 osoby na jedno miejsce) i 17 tys. osób zgłoszonych na blisko 4 tys. list w okręgach wielomandatowych (3-4 kandydatów na jeden mandat).

W kampanii uczestniczyło 2 tys. partii i ugrupowań politycznych oraz organizacji (od 160 w woj. katowickim do 30 w sieradzkim).

Wybory wygrały komitety obywatelskie - lokalna wersja komitetów, które zwyciężyły 4 czerwca 1989 r. - uzyskały one ok. połowy głosów (w dużych miastach blisko 60 proc.). 1/4 mandatów - zwł. w mniejszych miejscowościach i na wsi - zdobyli kandydaci niezależni, zgłaszani przez grupy obywateli. Wśród partii politycznych najlepszy był PSL - 4 proc. głosów (SD - 2 proc., SdRP - 1 proc.).

Frekwencja wyborcza wyniosła 42,3 proc. Na łączną liczbę 52 037 mandatów obsadzono 51 987. Po rozpatrzeniu 363 protestów wyborczych unieważniono wybory w 81 okręgach jednomandatowych.

Generalny Komisarz Wyborczy Jerzy Stępień podsumowując w 1993 r. swoją kończącą się kadencję wspominał, że sposób przeprowadzenia wyborów samorządowych w 1990 r. był wysoko oceniony przez obserwatorów Rady Europy, którzy określili je jako "demokratyczne, wolne, sprawiedliwe i bardzo dobrze zorganizowane".

Nowo wybrane rady gmin powołały następnie swoje władze wykonawcze - prezydentów miast (w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców oraz tych, gdzie dotąd byli prezydenci, czyli praktycznie w większości miast powyżej 50 tys. mieszkańców), burmistrzów (w mniejszych miastach) oraz wójtów (w gminach wiejskich).

Reforma przełamująca państwowe monopole

Według współtwórcy reformy samorządowej, niezjącego już prof. Jerzego Regulskiego, przede wszystkim polegała ona na przełamaniu pięciu monopolu totalitarnego państwa. Pierwszy - polityczny, został przełamany dzięki wolnym wyborom. Drugi to monopol władzy - PRL była państwem jednolitej władzy państwowej, ze ściśle ustaloną hierarchią, w ramach której władze gminne podlegały władzom wojewódzkim, a te państwowym.

Trzeci, to monopol własności - przed 1990 rokiem terenowe organy administracji państwowej nie miały osobowości

prawnej i tylko administrowały majątkiem państwowym. "Tymczasem dzięki naszej reformie gminy otrzymały nieruchomości, więc była to pierwsza wielka quasi-prywatyzacja" - mówił Regulski, wspominając reformę.

Przełamanie czwartego monopolu polegało na usamodzielnieniu finansowym gmin - do tej pory działały w ramach budżetu państwa. Piąty naruszony monopol, to przekazanie samorządom pracowników, dotąd zatrudnionych w administracji państwowej.

Druga część reformy z 1999 r. wprowadziła dwa dodatkowe szczeble samorządu - powiaty i województwa. Tych ostatnich miało być od tego momentu nie 49, ale odpowiednio mniej - według pierwotnych planów rządu 12, w końcu stanęło na 16.

Dopełnieniem reformy samorządowej było wprowadzenie bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, co bardzo spersonalizowało wybory samorządowe, ale też uczyniło je bardziej atrakcyjnymi dla wyborców. Pierwsze takie bezpośrednie wybory odbyły się w 2002 r.

Źródła: Archiwum Polskiej Agencji Prasowej; "Samorząd terytorialny w II Rzeczypospolitej - zarys prawno-historyczny" - opracowanie tematyczne Kancelarii Senatu, opracowanie Muzeum Historii Polski autorstwa Gracjana Dutkiewicza: "Dzieje samorządu terytorialnego w Polsce po II wojnie światowej".

Źródło: PAP Samorząd

SKŁAD RADY I ZARZĄDU GMINY PORAJ KADENCJA 1990-1994

ZARZĄD GMINY PORAJ:

Przewodniczący Zarządu Gminy- Wójt Gminy Poraj

Tadeusz Cesarz 1990-1992

Wacław Cesarz 1992

Lech Mesjasz 1992-1994

Zastępca Przewodniczącego

Zdzisław Konieczko 1992-1994

Członkowie Zarządu

Krzysztof Brymora 1990-1992

Marian Witas 1992

Stanisław Marchewka

Lech Mesjasz

Józef Sobótka

RADA RADY GMINY PORAJ

Przewodniczący Rady Gminy

Andrzej Pluta 1990-1992

Andrzej Golański 1992 - 1994

Radni Rady Gminy:

Brymora Andrzej

Brymora Krzysztof

Bubel Władysław

Cesarz Tadeusz
Cesarz Wacław
Dobosz Izabela
Drachal Jan (wybrany w wyborach uzupełniających w 1992 roku)
Gacek Jerzy
Golański Andrzej
Holi Jolanta
Jędrusik Władysław
Kędziora Cezary
Konieczko Zdzisław
Kuban Janusz (zrzekł się mandatu 18 września 1991 roku)
Marchewka Stanisław
Mesjasz Lech
Mielcarz Stanisław
Musiał Bogdan
Oleksiak Dariusz
Ordon Kazimierz
Orzeł Henryk
Pluta Andrzej (zrzekł się mandatu w sierpniu 1992 roku)
Pluta Grażyna (wybrana w wyborach uzupełniających w 1992 roku)
Sobótka Józef
Szczagiel Lidia (zrzekła się mandatu w sierpniu 1990 roku)
Śledziński Marian
Witas Marian
Wiśniewski Józef (wybrany w wyborach uzupełniających w 1991 roku)
Walentek Leon.